

CRPD felülvizsgálat 2012-2016. jelentések

Bevezető

Az ombudsman, mint a fogyatékossgal élők jogait garantáló jogi környezet segítője

Az Ajbt. 1. § (3) bekezdése szerint a biztos megkülönböztetett figyelmet fordít a Fogyatékos személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére, és ellenőrzésére. Új és nem fakultatív feladat a hazai közjogi szcénában a fogyatékos emberek erős alkotmányos védelme, az esélyegyenlőség, az egyenlő méltóság ombudsmani narratívája. A fellépés folyamatossága, rendszeressége, állandósága, ennek hatékony kommunikálása révén kifejezetten az új paradigma közgondolkodásba való implementálása a cél. Az ombudsman eszközei sajátosak. A hatáskör pragmatikus korlát, azonban éppen az alkotmányos alapjogvédő funkciója miatt a keretek érzékeny tágítása nem idegen a biztosi gyakorlattól.¹ A panaszok alapján indított vizsgálat, a reaktív fellépés a kiszolgáltatott társadalmi csoportok tekintetében nem jelenti egyértelműen a valódi jogvédelmi mechanizmus erejét, noha kétségtelen, hogy az egyéni problémát orvosolhatja. De ha egy-egy sokakat érintő, nagyobb társadalmi problémát hivatalból indult vizsgálati keretben, projekt-programban érzékeltet az alapjogi biztos, akkor az érdemi eredmény is szélesebb kört érinthet mindenféle értelemben. A proaktív vizsgálati módszer tehát határozott és valódi lehetőség az ombudsmanok jogvédő repertoárjában.

Az alapjogi biztosnak utólagos normakontroll eljárás kezdeményezésére is lehetősége van, ha a hatósági jogalkalmazást érintő kifogást tartalmazó beadvány alapján így dönt, de konkrét alkotmányossági jogszabálykritikát megfogalmazó speciális beadványok alapján is fordulhat a Testülethez. Végül, intézkedés formájában, vagy közvetlenül, állampolgári jelzés alapján az Alkotmánybíróság vagy – önkormányzati rendeletek más jogszabállyal való ellentéte esetén – a Kúria előtt az aggályosnak talált jogszabályi rendelkezés felülvizsgálatát is kezdeményezheti. Mindezek tehát fontos eszközök az ombudsman hibaelhárító dogmatikai keretrendszerének.

Az ombudsman törvény különös hangsúllyal rendeli kötelezővé a fogyatékossgal élő emberek alapjogi védelmét. Az 1.§ (3) bekezdés kifejezetten a CRPD végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére szólítja fel az alapjogi biztost.

Az Ajbt. 1.§ (3) bekezdése alapján a CRPD következő cikkelyeivel kapcsolatban fogalmazott meg jelentést a biztos: **5., 7., 8., 12., 14., 15., 24., 25., 26., 27., 28. cikk**

Az OPCAT NMM tevékenység: az Ajbt. 2.§ (6) bekezdése, valamint a 39/B.§ (1) bekezdése szerint, Magyarországon 2015. január 1-től az alapvető jogok biztosa ellátja a nemzeti megelőző mechanizmus (a továbbiakban: NMM) feladatait, amelynek keretében a fogvatartási helyeken, a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot beadvány és felmerült visszásság hiányában is rendszeresen vizsgálja. Ezzel kapcsolatban vizsgált CRPD cikkelyek: **6., 7., 9., 14., 15., 19., 24. cikk.**

¹ Az ombudsman kettős funkciója: az alapjog védelem és a közigazgatás hibáinak kijavíttatása. Somody Bernadett: Az ombudsman típusú jogvédelem (ELTE Eötvös Kiadó, Bp. 2010.) 24. o.

CRPD 5. cikk – Egyenlőség és hátrányos megkülönböztetéstől való mentesség

AJB-1152/2012. A vizsgálat alapja a fogyatékosági támogatás, illetve a támogatás megítélésének hiánya volt, de az ombudsmani vizsgálódás kapcsán gyorsan a fogyatékoság definíciója került fókuszba. Az ombudsman már korábbi jelentéseiben is rámutatott, hogy problémát jelent, hogy a hazai jogrendszerben *nem létezik egységes definíció a „fogyatékosággal élő személy” meghatározására*, a fogalmak sokfélesége az egyes jog- és szakterületek különbözőségéből fakad. A társadalmi integráció előmozdítása érdekében elsődleges fontosságú, hogy a fogalom-meghatározás követni tudja a felmerülő igényeket, változásokat és ennek érdekében a jogalkotó köteles megteremteni a feltételeket a felülvizsgálat megfelelő szakmai lefolytatásához. A miniszternek a jelentésre adott válasza szerint a fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló törvény időközbeni módosításában foglaltak – nevezetesen, hogy új definíciót alkalmaztak – a CRPD fogyatékosággal élő személy-fogalommal történő összhang megteremtését célozzák.

AJB-3639/2016. A vonatkozó jogszabály nem jogosítja fogyatékosági támogatásra a beszéd fogyatékos és az afáziás személyeket, így sérti a hátrányos megkülönböztetés tilalmát, és az érintettek emberi méltóságához való jogát.²

AJB-735/2017. A fogyatékos személy segítése és támogatása érdekében segítő kutyát alkalmazó felvezető (gazda) jogi státusza rendezetlen és jogosultságai nem rögzítettek a vonatkozó jogszabályban.

CRPD 7. cikk – A fogyatékosággal élő gyermekek

AJB-5257/2014. Egy különleges gyermekotthonban folytatott vizsgálat alapján megállapította a biztos, hogy a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogát sérti, ha a gyermekvédelmi gyám jogszabályban foglalt kötelezettségét nem teljesítve, a gyámoltjával való személyes találkozást mellőzi. A vizsgált gyermekotthonban a szakdolgozók külső szakember által tartott szupervíziót csak ritkán vehetnek igénybe. Az ajánlásra adott válaszában az Emberi Erőforrások Minisztériuma szociális ügyekért és társadalmi felzárkózásért felelős államtitkára arról tájékoztatta a biztost, hogy szaktárca kiemelt figyelmet fordít a szupervízió való részvételi lehetőség megteremtésére. Ezért a minisztérium a tervezés alatt álló, uniós forrásból megvalósuló Emberi Erőforrás Operatív Program (EFOP) keretében tervezi biztosítani a szociális szférában személyes gondozást nyújtó munkakörökben foglalkoztatottak, így a gyermekvédelmi szakemberek szupervízióját, mentálhigiénés támogatását.

AJB-1380/2014. A gyermekvédelmi gyámok – akár átmeneti időre való, 30 gyermeket meghaladó – kirendelése megalapozza a gyámolt gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga sérelmével összefüggő visszasság megállapítását. A fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást biztosító szociális intézményi férőhelyek *kiváltásáról szóló stratégiában*³ érintett, illetve – a jogszabály alanyi kört szűkítő rendelkezései folytán – az abból kimaradó fogyatékosággal élő gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga, a fogyatékosággal élő személyek

² <http://www.ajbh.hu/documents/14315/129172/Annual+Report+2013/42bc9441-1e90-4963-ad01-8f2819d2c3bf?version=1.0> 40-41. oldal

³ A kiváltási stratégiával összefüggésben lényeges megállapításokat tett az NMM AJB-3341/2016. számú jelentése

védelmének követelménye sérelmével összefüggő visszásság áll fenn, továbbá sérül emiatt az esélyegyenlőség előmozdításának követelménye.

AJB-1384/2014. A fogyatékossgal élő gyermekek érdekében a kiváltási stratégia felülvizsgálatára irányuló megállapításával egyetértve az államtitkár tájékoztatta a biztost, hogy a fogyatékos, tartósan beteg gyermekek a szociális törvény hatálya alá tartozó intézményekben történő elhelyezésére vonatkozó felülvizsgálata, a *kiváltási stratégia* fogyatékos gyermekekre irányuló specializációjának megteremtése a 2015-ös tervek között szerepel. Az ombudsman üdvözölte a tárgykörben tett előrelépéseket, de álláspontja szerint elengedhetetlen az is, hogy az egyeztetésen túl, arra építve, tényleges intézkedéssel mozdítsák elő a gyermekjogi képviselők létszámának növelését.

AJB-1782/2016. Az intézményi feladatkör átadása következtében nem elégségesek a korai fejlesztéshez szükséges személyi és tárgyi feltételek, a speciális képzettségű szakembereket is igénylő szolgáltatások biztosítása akadozik. Ugyanakkor időközben 35 százalékkal megnövekedett korai fejlesztésre jogosult gyermekek száma. Mindezek kapcsán a biztos arra hívta fel a figyelmet, hogy a jogszabályban meghatározott minimumlétszám a feladatellátásához nem elégséges. Az ombudsman szerint a jelenlegi helyzet rendszerszinten a fogyatékossgal élő gyermekek speciális védelemhez és gondoskodáshoz való jogának sérelmét jelenti.

CRPD 8. cikk – A tudatosság növelése

AJB-2601/2014. Az alapjogi biztos – nem vitatva az időközben történt előrelépéseket, eredményeket – megállapította, hogy a gyermekeket megillető általános és speciális jogaikkal kapcsolatos kérdésekben való jogtudatosításának, az információkhoz és a jogérvényesítési eszközökhöz való hozzáférhetőségének jelenlegi helyzete a gyermekek gondoskodáshoz és védelemhez való jogával, valamint a jogbiztonság követelményével összefüggő visszásságot okoz.

CRPD 9. cikk – Hozzáférhetőség

AJB-2663/2013. A gyakorlatban monitorozta a biztos, hogy mennyiben biztosított a segítő kutyákat használók számára a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés. A biztos megállapította, hogy a segítő kutya kiképzésének, vizsgáztatásának és alkalmazhatóságának szabályairól szóló miniszteri rendelet módosítását követően jelentős előrelépések történtek a segítő kutyát alkalmazó személyek közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférésére vonatkozóan. Kiemelte ugyanakkor azt is, hogy a rendelet és annak alkalmazása továbbra sem felel meg a CRPD önálló életvitelre és társadalmi részvételre vonatkozó normáinak.

AJB-1971/2014. Bár a Budapesti Közlekedési Központ számos intézkedésével törekszik minél több, fogyatékossgal élő utas számára hozzáférhetővé tenni a közösségi közlekedést – a fokozatos megvalósítás következtében – egyes fogyatékossgai csoportba tartozó személyek számára a szolgáltatások nem hozzáférhetők. Az egyes közlekedési eszközök és szolgáltatások hozzáférhetőségének hiánya ezen érintett személyek vonatkozásában visszásságot okoz.

AJB-2979/2014. Továbbra sem maradéktalanul garantált a látássérült, valamint más fogyatékossgal élő személyek számára az egyes pénzügyintézetek ATM-jeinek, illetve az egyes banki szolgáltatásoknak a hozzáférhetősége az ellenőrzést és értékelést megalapozó konkrét, kikényszeríthető és határidőkhöz kötött kritériumokkal rendelkező jogszabályi keretrendszer és minimumkövetelmények meghatározásának elmaradása miatt.⁴

AJB-3588/2014. Alapjogi visszásságot okoz, hogy a lakás-akadálymentesítési támogatást egy személy csak egy alkalommal veheti igénybe, illetve, hogy a kérelmezőket bírálati díj megfizetésére kötelezik, annak mértékének a meghatározását pedig kölcsön felvételétől teszik függővé. Mindezt fokozza, hogy a támogatás összege 2003 óta változatlan. Az illetékes tárca a biztos ajánlásának megfelelően módosította a vonatkozó jogszabályt.

AJB-256/2016. A WIZZ-AIR légitársaság eljárása, amely szerint nem megfelelő helyen rögzítették panaszos segítőkutyával való utazási szándékát és e körülmény tisztázása panaszos utazásában fennakadást okozott, a biztos szerint felvetette a visszas helyzetet okozott. A társaság üzletszabályzata téves fogalmat használt, a rendelet szerinti segítőkutya fogalom helyett a vezetőkutya meghatározást, amely tény téves jogalkalmazáshoz vezethet. A társaság módosította üzletszabályzatát.

AJB- 254/2017. Cinema City társaságnál a fogyatékos személyek, más kedvezményezett, vagyis összehasonlítható helyzetben lévő csoport tagjaival (diák, nyugdíjas) szemben a fogyatékos személyek számára kialakított kedvezményes jegyet online felületen nem vásárolhatták meg. A társaság elfogadta a biztos intézkedéseit, és azoknak megfelelő intézkedéseket tett.

AJB-437/2017. A jogszabály értelmében csupán a könnyűszerkezetű, összecsucskható kerekesszékek szállítható a beteggel együtt, mindez az érintettek vonatkozásában az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő esélyű hozzáférést megnehezíti, sérti az érintettek önrendelkezési jogát.

CRPD 12. cikk – A törvény előtti egyenlőség

AJB-702/2013. A fogyatékos személyek alapjogainak érvényesülését célozta az alapvető jogok biztosának a *személyszállítási szolgáltatásokról szóló törvény módosításával* kapcsolatos alkotmánybírósági indítványa.⁵ A támadott módosítás konkrét határidő helyett csak a tömegközlekedés akadálymentesítésének fokozatos megvalósítását tartalmazza. Az indítvány rámutatott: e megoldás sérti a Magyarország által is kihirdetett CRPD előírásait, jelenlegi formájában ugyanis nem garantálta, nem tette kikényszeríthetővé a tömegközlekedési eszközök és állomások mielőbbi akadálymentesítését. Az indítvány kiemelte, hogy a törvény az akadálymentesítés korábbi, határidőkhöz kötött előírása helyébe a fokozatosságot helyezi, a visszalépést jelent az állam által már elért intézményvédelmi kötelezettséghez képest. A biztos a rendelkezés felülvizsgálatát kérte az Alkotmánybíróságtól.

⁴<http://www.ajbh.hu/documents/14315/123347/UNIVERSAL+PERIODIC+REVIEW+ON+HUMAN+RIGHTS+IN+HUNGARY+%282%29.pdf/83ffe96b-cfdd-41db-bbbe-3d78bff18046?version=1.0> 3-4. oldal

⁵ <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/98AB3478425794FFC1257B3400212928?OpenDocument>

AJB-2580/2013. Az *új Ptk. gondokságra vonatkozó szabályai*⁶ kapcsán benyújtott alkotmánybírósági indítványában a biztos rámutatott, hogy az új Ptk. alapján a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság és a helyettes döntéshozatal továbbra is általános jelleggel korlátozza az érintetteket személyiségi jogaik gyakorlásában (házasságkötés, végrendekezés), ami az emberi méltósághoz való jogot is alapjaiban érinti. A teljesen korlátozó gondnokság átfogó erővel avatkozik bele a fogyatékossgal élő emberek magánéletébe és döntési szabadságába, ahelyett, hogy segítségnyújtásra törekedne a döntés meghozatala során. Az ombudsman szerint a gondnokság alá helyezés alapvető alkotmányos garanciája, hogy minden esetben egyedi bírósági vizsgálat szükséges az általános jellegű jogkorlátozás elrendeléséhez, amelynek nem csupán a gondnokság alá helyezés indokoltságára, hanem az alkalmazandó jogkövetkezményekre is ki kell terjednie. Az ombudsman ezért kezdeményezte az új Ptk. teljesen korlátozó gondnokság alá helyezés jogkövetkezményeit megállapító szabályainak felülvizsgálatát. Az Alkotmánybíróság az indítványt érdemben vizsgálta, majd elutasította.

Az **AJB 2449/2014.** számon, a mozgóurnás szavazás szabályainak alapjogi szempontú áttekintése érdekében indult vizsgálat. A jelentés emlékeztetett arra, hogy a probléma akut jellegű: a mozgóurnák biztosítása már a korábbi választásokon is nehézségeket jelentett. A korábbi szabályozáshoz képest előrelépés volt, hogy az országgyűlési képviselők 2014. évi választásán már nemcsak mozgóurnát lehetett kérni, hanem akadálymentes szavazóhelyiségnek is rendelkezésre kellett állnia minden településen. Az Nemzeti Választási Iroda elnöke egyetértett a biztossal abban, hogy indokolt a törvényi szabályozás módosítása, és több – a vizsgálat megállapításaival összhangban lévő – javaslatot fogalmazott meg. Az igazságügyért felelős miniszter támogatja a választójog gyakorlását a hozzáférés tekintetében hatékonyabban biztosító jogszabályi környezet kialakítását.

AJB-6149/2014. Az intézményvezető a cselekvőképességében nem korlátozott fogyatékos panaszost megillető pénzösszeggel nem számolt el, nem adta azt át panaszos részére. A biztos ajánlása alapján elszámolt panaszossal és átadta számára az őt megillető pénzösszeget.

AJB-278/2017. A hivatásos gondnokok képzésének díja megyénként jelentős eltéréseket mutat, a hivatásos gondnokok képzésének jelenlegi gyakorlata, struktúrája és tematikája korszerűtlen, a továbbképzési segédanyag hiányzik. A biztos szerint mindezek a problémák olyan hátrányos következményekkel járnak, hogy a gondnoksági rendszer jelen állapotában nem garantálja a gondnokolt személyek alapvető jogainak maradéktalan érvényesülését és támogatását.

AJB-359/2017. A biztos szerint aggályos volt a gondnok távollétében egy cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt álló személy elleni rendőrségi intézkedés. Az érintett minisztériumok egyetértettek a jogszabály-módosítás szükségességével, miszerint a gondnok legyen jelen a büntetőeljárás során gondnokoltja érdekében az eljárási cselekményeknél.

⁶ <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/B7B0F70421206F8BC1257BBF001BADC2?OpenDocument>

CRPD 14. cikk – A személy szabadsága és biztonsága

AJB-779/2016. A korlátozó intézkedésekkel kapcsolatos eljárásrendet és szabályzatot nem a jogszabályoknak megfelelő alkották meg és alkalmazták a bentlakásos intézményben. Az érintett ellátott személy elkülönítése, valamint az a tény, hogy a fenntartói ellenőrzések nem terjedtek ki a szabályzat tartalmi vizsgálatára, az embertelen és megalázó bánásmód tilalmával, a szabadsághoz és személyi biztonsághoz való joggal összefüggésben visszásságot okozott.

CRPD 15. cikk – A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma

AJB-5256/2014. A bolyi Baranya Megyei Fogytékos Személyek Otthona utóvizsgálata kapcsán a biztos megállapította, hogy a korlátozó intézkedések alkalmazásának korábban észlelt, halálos következményekkel járó, súlyosan jogsértő gyakorlata szabályszerű, humánus eljárási renddé alakult át, melyet csak legvégső, feltétlenül szükséges esetben és modern eszközök segítségével, megfelelő szakdolgozói jelenléttel hajtanak végre.

AJB-1366/2015. A biztos a pilisvörösvári speciális otthon működését vizsgálta, mert olyan jelzés érkezett hozzá, hogy mind a munkavállalók, mind az értelmi fogyatékosággal élő ellátottak alapjogait súlyosan sértő körülmények vannak az intézményben. A vizsgálat a személyi, valamint tárgyi feltételek vonatkozásában tartósan fennálló hiányosságokat tárt fel.

CRPD 19. cikk – Önálló életvitel és a közösségbe való befogadás

AJB-6261/2012. Az Eleken működő Pszichiátriai Betegek Otthonában folytatott vizsgálat a cselekvőképességükben korlátozott, gondnokság alá helyezett személyek kiszolgáltatott helyzetét igazolta, panasztételi joguk érvényesíthetősége mellett a jövedelmeik feletti rendelkezés tekintetében is. A fenntartó az ajánlás elfogadásáról, az intézmény felülvizsgálatának tervezett időpontjáról tájékoztatta az ombudsmant. A vizsgálat feltárta, hogy gondot jelent sok családnak a fogyatékosággal élő hozzátartozó otthoni ellátását végzők számára az ápolási díj intézményének szigorítása, méltatlan helyzeteket teremt a gondnokok feladatkörének kiszélesedése, létszámuk csökkenése. A támogató szolgálatok kiegyenlített működése egyes régiókban ugyancsak meglehetősen aggályos. Sok kistélepülésen a fejlesztések megoldatlanságával küzdenek, különösen több gyermeket nevelő családok esetén.

AJB-2651/2014. Egy budapesti lakóotthonban a bentlakó értelmi fogyatékos és látássérült személyek alapjogainak (lakóotthonból való kijárás, kapcsolattartás, vallásgyakorlás) rendszeres megsértésére irányuló jelzés alapján vizsgálatot folytatott és az intézmény személyi feltételeinek vonatkozásában hiányosságokat állapított meg.

AJB-264/2015. A biztos szerint visszásságot okozott a gyámhatóság azon mulasztása, hogy nem győződött meg arról, hogy a kizáró gondnokság alatt álló gondnokolt és gondnoka között a gondnokolt lakóotthonba való költözése kapcsán érdekellentét áll-e fenn.

AJB-261/2017. Egy bentlakásos intézményben tett látogatásán tapasztaltak alapján megállapította a biztos, hogy nélkülözhetetlen a személyi feltételek és az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés vonatkozásában jelzett hiányosságok átfogó és hosszú távú stratégia alapján való orvoslása, amely kiterjed mind a fogyatékossgal élő, mind pedig az idős személyek ellátására.

CRPD 24. cikk – Oktatás

AJB-150/2016. A sajátos nevelési igényű, integráltan nevelhető, oktatható, jelentős számban autista gyermekek – megfelelő szakemberek hiánya miatt – nem részesülnek a nevelési tanácsadó, illetve a szakértői bizottság által javasolt fejlesztő nevelésben, oktatásban.⁷

AJB-2990/2012. A felsőoktatási intézmények működésével, eljárásával összefüggésben a hallgatói szerződésben foglaltakkal kapcsolatban, illetve a diploma kiadásának feltételeivel vagy a doktori képzés során a fogyatékossgal élő hallgatókat megillető mentességekkel és kedvezményekkel kapcsolatban fordultak panasszal az érintettek a biztoshoz. Az ombudsman jelentéseiben rámutatott, hogy a fogyatékossgal élő hallgatók részére biztosítani kell a fogyatékossgához igazodó felkészítést és vizsgáztatást, továbbá segítséget kell nyújtani részükre ahhoz, hogy teljesíteni tudják a hallgatói jogviszonyából eredő kötelezettségeit.⁸

AJB 263/2017. Kezeit illetően mozgásában korlátozott tanuló írásbeli, érettségi vizsgája egyenlő esélyű hozzáférése hiányát sérelmező panasz vizsgálata során az alapjogi biztos az inkluzív oktatás feltételeinek hiányára mutatott rá.

CRPD 25. cikk – Egészségügy

AJB-2305/2013. Az érintett személyt akarata ellenére, a hozzátartozók kérelmére szállították be a pszichiátriai osztályra, ahol felvétele előtt aláírtak vele egy, a kezelésébe beleegyező nyilatkozatot. A legutóbbi alkalommal már a rendőrség vitte be, de a nyilatkozatot ismét aláírták vele, mely szerint önkéntesen veszi igénybe a gyógykezelést. A biztos jelentésében kérte a kórház főigazgatóját, hogy gondoskodjék a pszichiátriai betegek felvétele, gyógykezelése során követett eljárás módja, dokumentálása és a vonatkozó jogszabályok összhangjának megteremtéséről. Az ajánlást a kórház elfogadta, a szabályzatot módosították.⁹

AJB-358/2017. Egy kórház pszichiátriai osztályán történt tragikus szülési eset, amely azért következett be, mert nem vitték át az akut delíriumban lévő anyát a szülészeti osztályra. A hatósági boncolás eredménye alapján a gyermek élve született és halála a vajúdas és a szülés nem megfelelő körülményei miatt következett be. A vizsgálat kiterjedt a pszichiátriai osztály komplex működésére is, mivel jelzés érkezett a szobák zsúfoltságára, az ebédlő/társalgó szoba hiányára, illetve arra vonatkozóan, hogy időről időre a folyosón helyeznek el betegeket férőhely hiányában.

⁷ Kapcsolódó ügyek: AJB-8228/2012. számú jelentés, AJB-2624/2012. számú jelentés, AJB-7426/2012. számú jelentés, AJB-343/2015. számú jelentés

⁸ Kapcsolódó jelentések: AJB-155/2012., AJB-129/2012., AJB-125/2012. számú jelentés

⁹<http://www.ajbh.hu/documents/14315/129172/Annual+Report+2013/42bc9441-1e90-4963-ad01-8f2819d2c3bf?version=1.0> 44. oldaltól; 46. oldal

AJB-357/2017. A vizsgálat megállapította, hogy az egészségügyi intézményben az autizmus spektrumzavarral élő páciens gyógykezelése, ápolása, ellátása során sem az ápolási körülmények, sem a személyi feltételek nem voltak adottak. A beteg szükségleteinek nem megfelelő körülmények (több ágyas, zsúfolt, ismeretlen környezet és emberek, valamint a gyógypedagógus, gondozó hiánya) olyan helyzet kialakulásához vezettek, amelyben a személyzet a biztonságos, zavartalan betegellátást csak korlátozó intézkedések alkalmazásával tudta biztosítani.

AJB-305/2017. A sürgősségi gyógykezelés alá vont, különösen kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek hatékony jogorvoslathoz való jogának érvényesülését kiüresítő problémákról.

CRPD 26. cikk – Habilitáció és rehabilitáció

AJB-779/2016. Az ombudsmani vizsgálat megállapításai szerint egy bentlakásos intézményben elkülönítetten élő érintett ellátott személy habilitációja és rehabilitációja nem az érintett személy egyedi igényeihez és szükségleteihez igazodik, az azzal kapcsolatos dokumentáció és a fenntartói ellenőrzések többségében inkább a dokumentációk meglétére és nem azok tartalmi vizsgálatára irányulnak. Visszás volt az is, hogy az érintett személy ellátásának körülményeire a fenntartói ellenőrzések nem tértek ki és intézkedést sem kezdeményeztek azok javítására.

CRPD 27. cikk – Munkavállalás és foglalkoztatás

AJB-2266-2012. Az ombudsman ebben a jelentésében arra mutatott rá, hogy a polgári jogi cselekvőképesség nem egyenlő a munkavégzési képességgel, nem egymásnak megfelelő fogalmak; nincsenek jogszabályi akadályai annak, hogy a munkaképes cselekvőképtelen álláskereső személyeket a munkaügyi központok álláskeresőként regisztrálják.

AJB-2618/2012. A biztos vizsgálata feltárta, hogy a hatályos munkajogi jogszabályi környezet nem felel meg teljes mértékben az Európai Unió által kidolgozott Európa 2020 Stratégiában foglaltaknak, sem a CRPD önálló életvitel és társadalmi részvétel normáinak. A jelentés rögzíti, hogy a jelenlegi kevésbé átlátható és nem kellő alapossággal kidolgozott foglalkoztatási és támogatási rendszer nem segíti elő a fogyatékossgal élő személyek számára a munka világába való bekapcsolódás és aktív részvétel lehetőségét.

AJB-5360/2012. A vizsgálat szerint nincs célzottan a fogyatékossgal élő munkavállalók foglalkoztatásának ellenőrzésére irányuló, központi stratégia, ellenőrzési terv. A jogalkotó pedig elmulasztotta megteremteni az ésszerű alkalmazkodás követelmény- és szempontrendszerét, valamint az ahhoz kapcsolódó támogatások és a foglalkoztatást elősegítő támogatási rendszer összhangját. A kevésbé átlátható és nem kellő alapossággal kidolgozott foglalkoztatási és támogatási rendszer pedig továbbra sem biztosítja a fogyatékossgal élő személyek számára a munkavédelmi garanciák érvényesülését.^{10 11}

¹⁰ <http://www.ajbh.hu/documents/14315/129172/Annual+Report+2012/de07c143-0041-463a-afba-491a6b8d1680?version=1.0> lásd. 82-83. oldal, 115-119. oldal

¹¹ Kapcsolódó ügy: AJB-1086/2013. számú jelentés

AJB-4832/2012. Az illetékes szaktárcák közötti együttműködés hiányára vezethető vissza, hogy nem létezik egységes, világos szabályozás és egy olyan összehangolt, központi irányítás alatt álló, hierarchikus intézményrendszer, amely a fogyatékossgal élő személyek foglalkoztatását és képzését támogatja. Az alacsony költségvetéssel rendelkező szakiskolák központi szervezés és irányítás hiányában, a feladatellátás során magukra maradnak, információt civil szervezetektől, társintézményektől, és személyes kapcsolataik révén (például végezett tanulóktól) szereznek. Képzési jegyzékeik kevésbé igazodnak a munkaerőpiac valós igényeihez, így a szakképzést teljesített fogyatékossgal élő személyek elhelyezkedési esélyei csekélyek.

AJB-3312/2013. A kevésbé átlátható, 2013-ban újonnan bevezetett foglalkoztatási és támogatási rendszer továbbra sem kellő hatékonysággal segíti elő a fogyatékossgal élő személyek számára a munka világába való bekapcsolódás és aktív részvétel lehetőségét.¹²

AJB-4464/2014. A Szentgotthárdi Pszichiátriai Betegek Otthonának lakói fordultak a biztoshoz, a gyógyszeradagolás gyakorlatát, a takarítás rendjét, az élelmezés mennyiségét és minőségét, a pénzkezelési gyakorlatot és joggyakorlási lehetőségeik korlátozottságát kifogásolták. Az ombudsman szerint nemcsak időszerű, hanem sürgősen indokolt a bentlakásos szakosított szociális intézményekben élő ellátottak általános és speciális szükségletei finanszírozásának biztosítására vonatkozó jogszabályi környezet felülvizsgálata. Az ellátottak jövedelem-kiegészítési lehetőségeinek korlátozottságával összefüggésben a biztos arra is felhívja a figyelmet jelentésében, hogy az egyes foglalkoztatási formák keretében elérhető jövedelmek között meglehetősen jelentős az eltérés, ami alapjogi szempontból és a rehabilitációs, reintegrációs célok elérése tekintetében is felülvizsgálandó.

CRPD 28. cikk – Megfelelő életszínvonal és szociális védelem

AJB-4860/2012. A jogszabályi környezet kiszámíthatatlansága miatt a jogbiztonság követelményével összefüggésben visszaszűkült az a helyzet alakult ki. Azok a 2012 júliusában hatályba lépett jogszabály-módosítás előtt munkaképességükben korlátozott, de korábban már felülvizsgált személyek ugyanis, akik jogerős határozattal rendelkeztek ellátásuk összegéről és joggal bíztak abban, hogy meghatározott ideig annak összege nem fog csökkenni, azzal szembesültek, hogy a változás miatt ellátásuknak – a korábbi tájékoztatás ellenére – csak töredékét fogják folyósítani.

AJB-1431/2013. Ebben a vizsgált ügyben is hangsúlyt kapott a biztos azon korábbi megállapítása, hogy a fogyatékossgal élő személyek támogatás iránti igény elbírálási eljárásának mindennemű elhúzódása az emberi méltósághoz való joggal és a szociális biztonsághoz való joggal összefüggő sérelem lehetőségét hordozza magában. Intézkedésként a biztos felkérte az emberi erőforrások miniszterét, hogy vizsgálja meg és intézkedjen a rehabilitációs szakigazgatási szerveknek az eljárási határidők megtartásához szükséges (személyi, tárgyi) feltételek biztosításáról. Az illetékes tárcák az ajánlást elfogadták, arról tájékoztatták az ombudsmant, hogy további többletforrások bevonásával a rehabilitációs szakigazgatási szervek működésének személyi feltételeit tervezik biztosítani.

¹² <http://www.ajbh.hu/documents/14315/129172/Annual+Report+2013/42bc9441-1c90-4963-ad01-8f2819d2c3bf?version=1.0> 40-42. oldal

AJB-6514/2013. A biztos megállapította, hogy az egyenlő bánásmódot sérti az a rendeletmódosítás, amely megváltoztatta a magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségek listáját, mivel ésszerű indok nélkül jelentősen szűkítette az ellátásra jogosultak körét.

AJB-1739/2013. A megváltozott munkaképességű személyek állapotának felmérését végző, és az ellátásokra való jogosultságot megállapító intézményrendszer átalakítása nem volt kellően előkészített, az újonnan felálló szakigazgatási szervek és munkatársaik nem voltak megfelelően felkészítve az átvett, majd beáramló ügymennyiség fogadására, emellett az ügyek feldolgozásához szükséges infrastrukturális háttér sem állt maradéktalanul rendelkezésre. A biztos jelentése szerint az ágazatban kialakult orvos-szakértő hiány pedig tovább súlyosbította a kialakult helyzetet. Az eljárások jelentős mértékű elhúzódása pedig több tízezer, közöttük sok ezer fogyatékossgal élő ember kiszolgáltatott helyzetét súlyosbította.¹³

AJB-760/2016. A rokkantsági ellátórendszer átalakításának következményeként kialakult jogi helyzet a kellő biztosítási idő igazolásának hiányában a rendszerbe bekerülni, visszakérülni nem tudó rászoruló személyek emberi méltósághoz való jogával összefüggő visszasságot okoz. A jogalkalmazói gyakorlatban bizonytalanná vált annak a megítélése, hogy a gyermekgondozási segély folyósításának idejére kapott fizetés nélküli szabadság társadalombiztosítási szempontból munkaviszonynak minősül-e, azaz a megváltozott munkaképességű személyek ellátásaira való jogosultságnál figyelembe vehető-e. A jogalkotó, valamint a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal jogértelmezése és a Kúria jogértelmezése közötti ellenmondás feloldása vált szükségessé.

Az ombudsman OPCAT NMM tevékenysége

CRPD 6. cikk – Fogyatékossgal élő nők

AJB-372/2015. Az emberi erőforrások minisztere a Terápiás Ház látogatásáról szóló jelentésben¹⁴ megfogalmazott ajánlások alapján ígéretet tett a vonatkozó jogi szabályozás olyan kiegészítésére, ami rendezi a gondnokság alá helyezett személy és gondnoka között a méhen belüli fogamzásgátló eszköz, a művi meddővé tétel, továbbá a terhesség-megszakítás tárgyában fennálló véleménykülönbséget. Az emberi erőforrások minisztere megfontolja egy olyan szabályozás előkészítését, amely megteremti annak feltételeit, hogy a tartós bentlakásos intézményben fogyatékossgal élő, szabadságuktól megfosztott személyek megtarthassák és megfelelő segítséggel maguk gondozhassák a gyermeküket. A szaktárcák ígéretet tettek arra is, hogy a CRPD által meghatározott jogokat figyelembe véve, a gondokság alá helyezett személyeket érintő olyan jogszabály-módosítást kezdeményeznek, amely esetükben a méhen belüli fogamzásgátló eszköz alkalmazását és a művi meddővé tételt szabályozza.

¹³ Kapcsolódó ügyek: AJB 4082/2016., 3882/2016. számú jelentés

¹⁴http://www.ajbh.hu/documents/14315/2445792/Dcbrcceni+Ter%C3%A1pi%C3%A1s+H%C3%A1z+jelent%C3%A9s+%C3%B6sszefoglal%C3%B3-GS_eng_GS_clear.pdf/b0fc7282-832f-4ea6-a521-3da11768cc79

CRPD 7. cikk – A fogyatékossgal élő gyermekek

AJB-373/2015. Az NMM 2015-ben látogatást tett a Debreceni Reménysugár Gyermekotthonban.¹⁵ Az NMM egyrészt olyan egységeket választott ki, ahol a gondozott gyermekek sajátos helyzetben vannak, illetve különleges vagy speciális szükségletekkel rendelkeznek. Az NMM aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy a fogyatékossgal élő gyermekek elhelyezésének gyakorlatában a kivétel helyett sokkal inkább főszabály a gyermek intézményben való elhelyezése a családközel ellátás helyett, és javasolja e gyakorlat megszüntetését, valamint az alapjául szolgáló jogszabályi rendelkezés megváltoztatását.

AJB-1603/2016. Az NMM a Cseppkő Gyermekotthonban végzett utóvizsgálatot,¹⁶ ahol normál- és különleges szükségletű szakellátásba vett gyermekek élnek integráltan. A jelentés rámutatott, hogy aggodalomra ad okot, hogy bár az Otthonban jelentős számban ellátnak különleges szükségletű gyermekeket is, a fejlesztőpedagógusok és nevelők között gyógypedagógus nem volt. Aggodalomra ad okot, hogy az iskolaköteles korú gyermekek jelentős hányada alkalmanként vagy rendszeresen nem vesz részt a kötelező iskolai oktatásban. Mindezek nyomán az NMM ajánlásokkal fordult a fenntartó vezetőjéhez, a gyermekotthon igazgatójához, az emberi erőforrások miniszteréhez, hogy intézkedjen a hatályos jogszabályok harmonizációjáról, miszerint a férőhelyszámot illetően az azonos telephelyen működő gyermekotthoni egységek esetében is irányadó legyen a szabályozás. Emellett az NMM kérte, hogy a képesítési előírások módosításával biztosítsa, hogy a gyermek-, lakás- és utógondozói otthonokban foglalkoztatható munkatársak végzettsége alkalmazkodjon az ellátandó gyermekek, fiatal felnőttek életkorához.

AJB-3341/2016. A fóti Károlyi István Gyermekközpont Különleges Gyermekotthonában végzett vizsgálat¹⁷ során az NMM kiemelte, hogy bár a fogyatékossgal élő gyermekek családközel nevelésének elősegítése érdekében a gyermekvédelmi törvény bevezette a különleges nevelőszülő kategóriáját, ez a nevelőszülői hálózat jelentős fejlesztést igényel. A fogyatékossgal élő személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásának stratégiájáról és a végrehajtásával kapcsolatos feladatokról szóló kormányhatározat – mivel nem a gyermekvédelem rendszerét célozza – nem tartalmaz a gyermekotthonokra vonatkozó előírást. Az NMM szerint indokolt lenne ugyanakkor egy hasonló – bár rövidebb időkeretben gondolkodó – stratégia kidolgozása annak érdekében, hogy a gyermekotthonokban elhelyezett gyermekek családi környezetben nőhessenek fel.¹⁸ A látogatás során az NMM a fenntartói ellenőrzés és értékelés hiányát észlelte. Ez aggodalomra ad okot, hiszen mind az ellenőrzés, mind az értékelés jelentős szerepet tölthet be a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése szempontjából. Az NMM a gyermekek elhelyezésének tárgyi feltételeivel

¹⁵ http://www.ajbh.hu/documents/14315/2445792/Remenysugar_Gyermekotthon_jelentes_osszefoglalo_EN_VE_GLEGES.pdf/0bdc091e-1d3f-45b5-b720-093c4908a8aa

¹⁶ http://www.ajbh.hu/documents/14315/2510212/Summary+of+Case+Report+AJB-1603_2016+OPCAT+visit+to+the+Cseppk%C5%91%20Children%27s+Home+in+F%C3%B3t+%28March+1-2,+April+26,+2016%29.pdf/b6205f3f-f459-4611-8412-45d467c70e6b

¹⁷ http://www.ajbh.hu/documents/14315/2510212/Summary+of+Case+Report+AJB-3341_2016+on+the+OPCAT+visit+to+the+Special+Foster+Home+for+Children+with+Disabilities+%28August+13+2015%29.pdf/3c3d3d14_5ac0-46ce-8cba-c08f42d9f3ea

¹⁸ Ezzel összefüggésben lásd az alapvető jogok biztosa AJB-1380/2014. és AJB-1384/2014. számú jelentését, melyben a biztos már javasolta az intézményi férőhely kiváltási Stratégia olyan szempontú vizsgálatát és kiegészítését, amely figyelemmel van a fogyatékossgal élő gyermekek egyedi igényeire és szükségleteire, és biztosítja számukra a gyermekek legfőbb érdeke érvényesülésének garanciáit.

összefüggésben az akadálymentességre vonatkozó hiányosságokat tárt fel. Az NMM azt észlelte ugyanakkor, hogy az anonim módon történő panasz benyújtás lehetősége (panaszláda) hiányzik, a fenntartó nem megfelelően gondoskodik a szakemberek képzéséről, továbbképzéséről.

CRPD 9. cikk – Hozzáférhetőség

AJB-1424/2015. A Büntetés-végrehajtás Központi Kórházában végzett vizsgálat¹⁹ során az NMM megállapította, hogy több, mozgásában hosszabb-rövidebb ideig korlátozott beteg is tartózkodott, azonban a kerekes székek gumibroncsaiban nem volt elég levegő. A betegek a leeresztett gumibroncsokkal rendelkező eszközökkel még az épületen belül is csak igen nagy nehézségek árán tudtak közlekedni. A Büntetés-végrehajtás Központi Kórházának működése kapcsán az NMM felkérte a Kormányt, hogy az intézmény bővítésének és korszerűsítésének pénzügyi fedezetét biztosítsa, amely ajánlást az igazságügyi miniszter elfogadta.

CRPD 14. cikk – A személy szabadsága és biztonsága

Az NMM jelentéseiben²⁰ hangsúlyozta, hogy a vélt vagy valós fogyatékoság – ideértve a pszichoszociális fogyatékoságot is – nem lehet jogszerű alapja sem az érintett személy akarata ellenére történő pszichiátriai intézetbe történő elhelyezésének, sem gyógykezelésének. A rossz bánásmód tilalmába ütközik, így pedig alapvető joggal összefüggő visszásságot okozhat, ha a cselekvőképességében részlegesen korlátozott személy, akarata ellenére, pusztán gondnokának nyilatkozata alapján kerül tartós bentlakásos szociális intézménybe.

CRPD 15. cikk – A kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma

AJB-372/2015. AJB-1686/2015. 2015-ben az NMM feladatainak teljesítése körében a fogyatékosággal élő, szabadságuktól megfosztott személyek tartós bentlakásos intézményekben történő elhelyezése körében két intézményben – az AJB-372/2015. számú jelentés Debreceni Terápiás Házzal és az AJB-1686/2015. számú jelentés kecskeméti Platán Otthonról²¹ – tett közzé jelentést. A látogatások a tárgyi feltételek nagymértékű hiányosságait állapították meg. A jogszabályi előírások ellenére, az intézmények épületeiben nem mindenhol volt biztosított az akadálymentes közlekedés. A megalázó bánásmóddal összefüggő visszásságot okoz, ezért elfogadhatatlan a Terápiás Házban tapasztalt azon gyakorlat, mely szerint a szabadságuktól megfosztott, fogyatékosággal élő személyeket – egészségi állapotra való tekintet nélkül – a személyzet női tagjai, lemeztelenítve fürdetik, amelynek során az intim testrészeket szemrevételezik. Mind a Terápiás Ház, mind a Platán Otthon látogatásáról szóló jelentésben a

¹⁹ <http://www.ajbh.hu/documents/14315/2445792/1424->

[T_k%C3%B3rh%C3%A1z_%C3%B6sszegz%C3%A9s+EN.pdf/77dcadfe-c469-4bff-8f46-f0e3a68e9e04](http://www.ajbh.hu/documents/14315/2445792/1424-T_k%C3%B3rh%C3%A1z_%C3%B6sszegz%C3%A9s+EN.pdf/77dcadfe-c469-4bff-8f46-f0e3a68e9e04)

²⁰ AJB-372/2015. számú jelentés, AJB- 1686/2015. számú jelentés

²¹ <http://www.ajbh.hu/documents/14315/2445792/Plat%C3%A1nENG.pdf/4c7ba743-3df7-4769-be91-496c1942063b>

fogyatékossgal élő, szabadságuktól megfosztott személyekkel szemben alkalmazott korlátozó intézkedésekről szóló protokoll hiányosságaira is felhívta az NMM a figyelmet, továbbá a Terápiás Ház esetében a felnőttek számára rendszeresített „rácsos ágyak” használatának megszüntetését kezdeményezte. A Platán Otthon kapcsán az alapvető jogok biztosa jelezte továbbá, hogy változatos szabadidős és közösségi programok szervezésével a szabadságuktól megfosztott, fogyatékossgal élő személyek esetében rendszeresített nyugtató injekciók alkalmazása megelőzhető, illetve jelentősen csökkenthető lenne. A tárgyi feltételek hiányosságai mellett a jelentések feltártak személyi feltételekkel kapcsolatos problémákat is.

AJB-410/2015. A Merényi Gusztáv Kórház Pszichiátriai Osztályának zárt részlegén²² szintén a tárgyi feltételek hiányosságaira tért ki az NMM (közös előterű illemhelyek, a koedukált fürdőhelyiség, a nem zárható ajtók, valamint a hiányzó kád- és zuhanyfüggönyök). A jelentés felhívta a figyelmet arra, hogy a szabadságuktól megfosztott személyek szeméremérzete az életkortól és a nemtől független. Az ellentétes nemű ápolószemélyzetnek a szabadságuktól megfosztott személyek fürdetésében történő közreműködését csupán a beteg személy fizikai állapota indokolhatja. Az NMM kifogásolta, hogy a zárt részlegen alkalmazható korlátozó intézkedések elrendeléséről és végrehajtásáról szóló szabályok hiányosak. A zárt részlegen gyógykezelt, szabadságuktól megfosztott személyekkel szembeni rossz bánásmód megelőzése érdekében a korlátozó rendelkezésekről szóló szabályok kiegészítését, illetve módosítását, valamint az OPCAT ismertetését kezdeményezte. Javasolta, hogy a korlátozó rendelkezésekről szóló szabályok ismeretét a zárt részleg személyzetének minden tagja számára tegyék kötelezővé.

Az NMM üdvözölte, hogy a Kórházról közzétett jelentés eredményeként 2015 szeptemberében a szaktárca jelezte, hogy infrastrukturális beruházásra 40 millió forintot elkülönítenek a vis maior keretből, melynek folyósítása megkezdődött. Ugyanakkor viszontválaszában a NMM felhívta az érintettek figyelmét arra, hogy a zárt részleg átalakítása kapcsán különös gondot kell fordítani az egy betegre jutó elegendő élettérnek, valamint az ápolószemélyzet jogszabályban előírt létszámának a biztosítására. A miniszter ígéretet tett arra, hogy a jövőben a fiatalos pszichiátriai betegeket a felnőttektől elkülönítik. A Kórház vezetője az ajánlások többségét elfogadta, de a biztos elfogadhatatlannak ítélte meg, hogy a személyzet létszámának növelésére irányuló ajánlás végrehajtására nem fix, hanem „folyamatos” határidőt tűzött ki. A Terápiás Ház is elfogadta az ajánlásokat és részletes kezdeményezéseket fogalmazott meg, határidővel és felelőssel. A fenntartó az ajánlások alapján a fenntartásában működő mind a 69 pszichiátriai intézményben soron kívüli ellenőrzést tartott, és a tapasztalatok összegzését a NMM rendelkezésére bocsátotta.

CRPD 19. cikk – Önálló életvitel és a közösségbe való befogadás

Mind a Terápiás Ház, mind a Platán Otthon kapcsán felhívta a jelentésében az NMM a figyelmet arra, hogy a fogyatékossgal élő személyek lakóhelyük megválasztásához való jogát a tartós bentlakásos intézményben is tiszteletben kell tartani.

²² http://www.ajbh.hu/documents/14315/2445792/410-2015_%C3%B6sszegz%C3%A9s+%28EN%29.pdf/cbedd172-6291-41f9-b832-cab72cac9e12

CRPD 24. cikk – Oktatás

AJB 3341/2016. A fóti Károlyi István Gyermekközpont Különleges Gyermekotthonában végzett vizsgálat²³ során az oktatással kapcsolatosan az NMM arról szerzett tudomást, hogy bár törekednek a fóti általános iskolákba beíratni a gyerekeket, mégis, csekély számban járnak helyi iskolába a lakók. A gyermekek helyi iskolákba történő felvételének hiánya, a fogyatékossgal élő gyermekek inkluzív oktatásban való részvételét nem támogató jogszabályi környezet a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával, az esélyegyenlőség elvével, a fogyatékossgal élők külön intézkedésekkel megvalósított védelmének állami kötelezettségével összefüggő visszasságot okoz. Az NMM felkérte a szaktárcát, hogy készítse elő a fogyatékossgal élő gyermekek inkluzív oktatásban való részvételét biztosító jogszabályi alapokat, ideértve egy – többek között – konkrét határidőket, felelős személyeket, és mérhető célokat tartalmazó stratégiát.

²³ http://www.ajbh.hu/documents/14315/2510212/Summary+of+Case+Report+AJB-3341_2016+on+the+OPCAT+visit+to+the+Special+Foster+Home+for+Children+with+Disabilities+%28August+13+2015%29.pdf/3c3d3d14-5ac0-46ce-8cba-c08f42d9f3ea

CRPD Review – Reports from the Period of 2012–2016

Introduction

The Ombudsman as promoter of a legal environment guaranteeing the rights of persons with disabilities

Pursuant to Section 1, Subsection (3) of the Ombudsman Act, the Commissioner shall pay special attention to assisting, protecting and supervising the implementation of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Strong constitutional protection of persons with disabilities, the Ombudsman's narrative on equal opportunity and equal dignity is a new but not optional task on the domestic scene of public law. The explicit objective is to implant this new paradigm in the minds of the public through continuous, systematic action and the efficient communication thereof. The means available to the Ombudsman are specific. His sphere of action is pragmatically limited; however, with a view to his fundamental-rights-protection function, it is not an alien concept for the Commissioner to cautiously extend these limits.²⁴ As far as society's vulnerable groups are concerned, complaint based inquiries, reactive measures do not duly reflect the strength of the actual legal protection mechanism, although there is no doubt that they can remedy individual problems. However, if a major social issue, affecting many, is tackled by the Commissioner for Fundamental Rights within the frameworks of an ex officio investigation or a project program, the actual results may have a wider impact. Therefore, proactive inquiries constitute a real option in the ombudsman's human rights protection repertoire.

The Commissioner for Fundamental Rights may initiate an ex post review of norms, should he decide to do so on the basis of a submission containing a complaint about the actual application of the law by an authority; he also may petition the Constitutional Court based on submissions containing specific criticism as regards the constitutionality of a certain legal regulation. Finally, he also may initiate, by taking a measure or directly, on the basis of a citizen's alert, the review of a problematic legal regulation by the Constitutional Court or, in case of a conflict between a self-government decree and another legal regulation, by the Curia. Consequently, these are important elements in the ombudsman's troubleshooting dogmatic framework.

The Ombudsman Act lays special emphasis of the protection of the fundamental rights of persons with disabilities. Section 1, Subsection (3) explicitly calls on the Commissioner for Fundamental Rights to assist, protect and supervise the implementation of the CRPD.

Based on Section 1, Subsection (3) of the Ombudsman Act, the Commissioner has published reports in connection with the following articles of the CRPD: Articles **5, 7, 8, 12, 14, 15, 24, 25, 26, 27 and 28**.

²⁴ The ombudsman has a dual function: protecting fundamental rights and remedying the shortcomings of public administration. Bernadett Somody: Ombudsman-type protection of rights (ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2010), p. 24

OPCAT NPM activities: based on Section 2, Subsection (6), and Section 39/B, Subsection (1) of the Ombudsman Act, as of January 1, 2015, the Commissioner for Fundamental Rights performs the tasks of the National Preventive Mechanism (hereinafter the “NPM”), regularly examining the treatment of persons deprived of their liberty and held at a place of detention also in the absence of any petition or alleged impropriety. Articles concerned of the CRPD: **Articles 6, 7, 9, 14, 15, 19, 24**

Article 5 of the CRPD – Equality and non-discrimination

AJB-1152/2012 Inquiries were conducted into the issue of disability allowance, and the failure to award disability allowance, but the investigation’s focus quickly shifted towards the definition of disability. The Ombudsman had already pointed out in his earlier reports that the *lack of a uniform definition as regards persons with disabilities* constituted a problem, and that various concepts had their roots in the diversity of legal and professional fields. In order to promote social inclusion, it is of prime importance that the definition should reflect the emerging needs and changes, and that, to this end, the legislator should create the conditions for the adequate professional conduct of the revision. According to the competent Minister’s response to the report, preceding amendments of the Act on the rights of persons with disabilities, namely the use of a new definition, had been aimed at ensuring compliance with the CRPD’s concept of persons with disabilities.

AJB-3639/2016 The relevant legal regulation does not entitle persons with speech-impairment and aphasia to disability allowance; therefore, it violates the prohibition of discrimination and the rights of the affected persons to human dignity.²⁵

AJB-735/2017 The relevant legal regulation does not set forth the legal status and eligibilities of the handler (owner) using an assistance dog in order to assist and support a person with disability.

Article 7 of the CRPD – Children with disabilities

AJB-5257/2014 Based on an investigation conducted in a home for children with disabilities, the Commissioner concluded that it violated the right of the child living in the child protection system to protection and care, if guardians, ignoring their statutory obligation, neglect to meet their wards in person. In the inspected home for children with disabilities, members of the professional staff may submit themselves to a supervision held by an external professional only infrequently. In his response to the recommendations, the Minister of State for Social Affairs and Inclusion of the Ministry of Human Capacities informed the Commissioner that the Ministry would pay special attention to providing opportunities to attend such supervisions. The Ministry plans to provide supervision and mentalhygienic support to those working as personal

²⁵<http://www.ajbh.hu/documents/14315/129172/Annual+Report+2013/42bc9441-1e90-4963-ad01-8f2819d2c3bf?version=1.0> pp. 40-41

care providers in the social sphere within the frameworks of the Human Resource Development Operational Program (HRDOP), financed from funds provided by the European Union.

AJB-1380/2014 Appointing guardians who are—albeit temporarily—in charge of more than 30 children, provides grounds for establishing an impropriety related to the violation of their wards’ right to protection and care. There is an anomaly related to the infringement of the right to protection and care of children covered by the *strategy aimed at offsetting placement*²⁶ in social institutions providing care for persons with disabilities, and children with disabilities who are not covered thereby as a result of legal provisions narrowing the scope of subjects; consequently, the requirement of promoting equal opportunity is also infringed upon.

AJB-1384/2014 Concurring with the Commissioner’s conclusion regarding the revision of the offsetting strategy in the interest of children with disabilities, the State Minister informed the Commissioner that the revision of the placement of disabled, chronically ill children in institutions falling within the scope of the Social Act, the inclusion of children with disabilities in the *offsetting strategy* were among the Ministry’s plans for 2015. The Ombudsman welcomed the progress achieved in this field; however, he also pointed out that, in his view, in addition to and based on the consultations it was vital to take actual measures to facilitate an increase in the number of children’s rights representatives.

AJB-1782/2016 As a result of the transfer of institutional competences, the personal and material conditions necessary for early development have become insufficient, the provision of services requiring professionals with special skills is faltering. However, in the meantime, the number of children entitled to early development has increased by 35 percent. In this connection, the Commissioner has called attention to the fact that the minimum number of staff members is not sufficient for performing the tasks at hand. In the Ombudsman’s view, the current situation, at the systemic level, constitutes an infringement of the right of children with disabilities to special protection and care.

Article 8 of the CRPD – Awareness-raising

AJB-2601/2014 Not calling into question the recent progress and results, the Commissioner for Fundamental Rights concluded that the current state of awareness-raising regarding the general and specific rights of the child, and the accessibility of information and means of law enforcement cause an anomaly related to the children’s right to protection and care and the requirement of legal certainty.

Article 9 of the CRPD – Accessibility

AJB-2663/2013 The Commissioner monitored in practice to what extent equal access to public services is ensured to persons using assistance dogs. He concluded that, after the

²⁶ The NPM’s Report AJB-3341/2016 also contains some substantial conclusions in connection with this offsetting strategy.

amendment of the Ministerial Decree on the rules of training, testing and applicability of assisting dogs, significant progress had been made regarding equal access to public services by persons using assistance dogs. However, he also pointed out that the Decree itself and its implementation still do not comply with the CRPD's norms related to living independently and being included in the community.

AJB-1971/2014 Although the Center for Budapest Transport, through several measures, tries to make public transport accessible for more and more passengers with disabilities, some services are still inaccessible for persons with certain disabilities due to the gradual implementation of those measures. As far as these persons are concerned, the lack of accessibility to certain means and services of transportation causes an anomaly.

AJB-2979/2014 Access to the ATMs of some financial institutions and to certain banking services is still not fully guaranteed to persons with impaired vision or other disabilities due to the failure to determine the minimum requirements and the legal framework with specific, enforceable and time-bound criteria facilitating monitoring and evaluation.²⁷

AJB-437/2017 According to the relevant legal regulation, only foldable wheelchairs may be transported together with the patients, which makes equal access to healthcare difficult and violates the right to self-determination of those concerned.

Article 12 of the CRPD – Equal recognition before the law

AJB-702/2013 The petition of the Commissioner for Fundamental Rights to the Constitutional Court in connection with *the amendment of the Act on Passenger Transport Services* was aimed at enforcing the fundamental rights of persons with disabilities.²⁸ The amendment in question, instead of setting a specific deadline, only stipulated the gradual introduction of accessibility in public transportation. The petition pointed out that this solution was in violation of the provisions of the CRPD, also promulgated by Hungary, since, in its current form, it did not guarantee and make enforceable the soonest possible rendering all stations and means of transportation accessible. The petition emphasized that the amended Act had replaced time-bound accessibility with gradual approach, which meant a step backwards as compared to the State's already assumed institutional protection duties. The Commissioner requested the Constitutional Court to review the Act in question.

AJB-2580/2013 In his petition submitted to the CC in connection with the *new Civil Code's provisions on guardianship*²⁹ the Commissioner pointed out that, under the new Civil Code, guardianship invoking fully limited legal competency and substitute decision-making still imposes general restrictions on those concerned as far as exercising their rights relating to personality (marriage, testamentary capacity) is concerned, which touches on the core of their right to human dignity. Guardianship invoking fully limited legal competency extensively invades

²⁷<http://www.ajbh.hu/documents/14315/123347/UNIVERSAL+PERIODIC+REVIEW+ON+HUMAN+RIGHTS+IN+HUNGARY+%282%29.pdf/83ffe96b-cfdd-41db-bbbe-3d78bff18046?version=1.0> pp. 3–4

²⁸ <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/98AB3478425794FFC1257B3400212928?OpenDocument>

²⁹ <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/B7B0F70421206F8BC1257BBF001BADDC?OpenDocument>

the privacy and freedom of choice of persons with disabilities, instead of trying to assist them in making their decisions. According to the Ombudsman, the requirement of conducting a separate judicial inquiry prior to ordering any general restriction of rights, covering not only the grounds of the placement under guardianship, but also the applicable legal consequences, is a basic constitutional guarantee of placement under guardianship. That is why the Ombudsman initiated the review of the new Civil Code's provisions establishing the legal consequences of placement under guardianship invoking fully limited legal competency. The Constitutional Court reviewed on the substance and rejected the petition.

An investigation was launched under number **AJB 2449/2014** in order to review the rules of voting using mobile ballot boxes from the aspects of fundamental rights. The report recalled that the problem was of acute nature: providing mobile ballot boxes had caused some difficulties during previous elections as well. It was a step forward compared to the previous regulation that during the election of 2014 not only was it possible to request a mobile ballot box, but there also had to be a barrier-free polling station in each and every settlement. The Chairman of the National Election Bureau agreed with the Commissioner that there was a need for amending the relevant legal regulation, and several proposals that were in accordance with the investigation's conclusions. The justice minister supports the creation of a legal environment that, from the aspect of accessibility, provides more efficiently for exercising the right to vote.

AJB-278/2017 The fees of training professional guardians vary from county to county; the current practice, structure and thematics of their training are outdated, there are no training aids. According to the Commissioner, these problems have adverse consequences: the guardianship system in its current state does not guarantee the full implementation of and support to the fundamental rights of persons under guardianship.

AJB-359/2017 In the Commissioner's view, the police's action against a person under guardianship invoking fully limited legal competency in the absence of the given person's guardian gave cause for concern. The ministries concerned agreed that there was a need for amending the relevant legal regulation: in the interest of the person under guardianship, the guardian should be present in the course of all procedural actions.

Article 14 of the CRPD – Liberty and security of person

AJB-779/2016 The residential institutions' rules of procedure and internal regulations related to restrictive measures had been prepared and implemented in non-compliance with the law. The separation of the complainant and the fact that the operator's inspections had not included the examination of the regulations' content, caused an impropriety related to the prohibition of cruel and inhuman treatment and the right to personal safety.

Article 15 of the CRPD – Freedom from torture or cruel, inhuman or degrading treatment or punishment

AJB-5256/2014 In connection with the follow-up inspection of the Baranya County Home for Persons with Disabilities in Bóly, the Commissioner established that the earlier, seriously offending practice of implementing restrictive measures, leading even to fatal consequences, had been transformed into an appropriate, human procedure, carried out only if absolutely necessary, in the presence of professional members of the staff, using state-of-the-art devices.

AJB-1366/2015 The Commissioner investigated the operation of the special home in Pilisvörösvár because he had been notified that the conditions in the home were in serious violation of the fundamental rights of both the employees and the residents with intellectual disability. The inspection found long-standing deficiencies as regards personal and material conditions.

Article 19 of the CRPD – Living independently and being included in the community

AJB-6261/2012 The investigation conducted in the Home for Psychiatric Patients in Elek confirmed the vulnerable situation of persons with limited legal competency, placed under guardianship, regarding both the enforceability of their right to complain and the disposition of their incomes. The operator informed the ombudsman about having accepted his recommendation and the planned date of the inspection of the institution. The investigation found that the tightening of the system of care allowance had caused problems for many families providing home care to their members with disabilities, and the widening of the scope of competence and the reduction of the numbers of guardians had put the guardians in an undignified position. The imbalanced operation of support services in certain regions also gave cause for serious concern. Many small settlements suffer from the lack of development, which has an adverse effect especially on families with more children.

AJB-2651/2014 Acting upon a complaint about the systematic infringement of the fundamental rights of the intellectually and visually impaired residents of a residential home in Budapest, the Commissioner conducted an investigation and found some deficiencies in connection with the personal conditions of the institution.

AJB-264/2015 According to the Commissioner, an impropriety resulted from the guardian authority's failure to make sure that there was no conflict of interest between a person under guardianship with fully limited legal competency and the guardian in connection with the given person's moving into a foster home.

AJB-261/2017 Based on the findings of an inspection in a residential institution, the Commissioner concluded that it is indispensable to remedy the deficiencies, uncovered in connection with the personal conditions and the access to healthcare services, based on a comprehensive, long-term strategy, covering both persons with disabilities and the elderly.

Article 24 of the CRPD – Education

AJB-150/2016 Due to the lack of competent professionals, children with special educational needs, a significant number of them with autism, who could be integrated, do not receive the education recommended by the expert committee and/or the education counsellor.³⁰

AJB-2990/2012 The Commissioner received a complaint from those concerned in connection with the operation and proceedings of higher education institutions, student contracts, preconditions of issuing diplomas, and the immunities and privileges to be granted to students with disabilities during their post-graduate studies. In his report, the Ombudsman pointed out that, in the case of students with disabilities, conditions for studying and taking exams shall be adjusted to the given disability; moreover, disabled students shall be provided assistance for fulfilling obligations ensuing from their status as students.³¹

AJB 263/2017 Having inquired into a complaint, lodged by a student with impaired hand movement, about the lack of equal access in connection with the written part of high school final examinations, the Commissioner for Fundamental Rights called attention to the absence of the conditions of inclusive education.

Article 25 of the CRPD – Health

AJB-2305/2013 A person was taken to the Psychiatric Ward against his will, upon the request of his relatives; prior to his admission he had to consent to the treatment in writing. Last time he was taken to the PW by the police; he had to sign a statement that he would submit himself to treatment on his own accord. In his report the Commissioner requested the chief medical director of the hospital to harmonize the ways psychiatric patients are admitted and treated with the provisions of the relevant legal regulations. The hospital accepted the recommendation and amended its internal regulations.³²

AJB-358/2017 A delivery in the psychiatric ward of a hospital resulted in a tragedy because the acutely delirious mother had not been transferred to the maternity ward. The autopsy established that the baby had been born alive, its death had resulted from the inadequate conditions of labor and delivery. The investigation was extended to the complex operation of the psychiatric ward since indications had been brought forward that the rooms were overcrowded, there was no dining room/lounge and, from time to time, patients were placed in the corridors due to the lack of capacities.

³⁰ Related cases: Reports AJB-8228/2012, AJB-2624/2012, AJB-7426/2012, AJB-343/2015

³¹ Related reports: Reports AJB-155/2012, AJB-129/2012, AJB-125/2012

³² <http://www.ajbh.hu/documents/14315/129172/Annual+Report+2013/42bc9441-1e90-4963-ad01-8f2819d2c3bf?version=1.0> pp. 44 through 46

AJB-357/2017 The investigation established that neither the material, nor the personal conditions were ensured during the treatment of a patient with autism spectrum disorder. The conditions not matching the patient's needs (overcrowded rooms with multiple beds, unknown environment and people, absence of special needs teachers and carers) had resulted in a situation when the staff could provide safe and uninterrupted care only through the application of restrictive measures.

AJB-305/2017 The report dealt with the issues hindering the enforcement of the right to effective legal remedy of persons subjected to emergency medical treatment, who are extremely vulnerable.

Article 26 of the CRPD – Habilitation and rehabilitation

AJB-779/2016 According to the conclusions of the Ombudsman's investigation, the habilitation and rehabilitation of a person living in isolation in a residential institution do not meet the requirements and needs of the given person; the operator's inspections are mainly aimed at verifying the presence and not the contents of the related documentation. The fact that the operator's inspections did not cover the conditions of providing care to the person concerned and did not suggest any measures aimed at improving those conditions also gave reason for concern.

Article 27 of the CRPD – Work and employment

AJB-2266-2012 In this report the Ombudsman pointed out that civil law's concept of "legal capacity" is not the same as "ability to work", they are not interchangeable concepts; there are no legal impediments to register persons with no legal capacity but able to work at job centers as jobseekers.

AJB-2618/2012 The Commissioner's inquiries uncovered that the prevailing labor law environment was in full compliance neither with the European Union's Europe 2020 Strategy, nor with the CRPD's norms concerning living independently and being included in the community. The report sets forth that the current, hardly transparent and not thoroughly developed employment and support system does not help persons with disabilities to enter and actively participate in the world of labor.

AJB-5360/2012 The investigation concluded that there was no central strategy, monitoring plan specifically aimed at monitoring the employment of persons with disabilities. The legislator had failed to establish the set of requirements and criteria of reasonable accommodation, and to harmonize the related subsidies with the set of measures promoting employment. The hardly transparent and not thoroughly developed employment and support

system does not ensure the enforcement of labor safety guarantees for persons with disabilities.³³

³⁴

AJB-4832/2012 The absence of a uniform, clear regulation and a harmonized, centrally managed, hierarchical system of institutions supporting the education and employment of persons with disabilities may be explained by the lack of cooperation between the competent ministries. In the absence of central organization and management, low-budget vocational schools are left on their own in performing their tasks; they gather information from civil society organizations, partner institutions and personal contacts (e.g., their graduates). Their curricula do not quite meet the labor market's actual demands; therefore, persons with disabilities graduating from such schools have few employment opportunities.

AJB-3312/2013 The hardly transparent, new employment and support system, introduced in 2013, is still not efficient enough in helping persons with disabilities to enter and actively participate in the world of labor.³⁵

AJB-4464/2014 The Residents of the Home for Psychiatric Patients of Szentgotthárd turned to the Commissioner complaining about the drug regimen, cleaning schedule, quality and quantity of meals, money-handling practices and the limited possibility of exercising their rights. According to the Ombudsman, it was high time to review the legal environment of ensuring the financing of the general and special needs of patients living in specialized, residential social institutions. In his report, in connection with the patients' limited income support options, the Commissioner pointed out that there were rather significant differences between incomes gainable in various forms of employment, which should be remedied both from the aspects of fundamental rights and for the purposes of rehabilitation, as well as reintegration.

Article 28 of the CRPD – Adequate standard of living and social protection

AJB-4860/2012 Due to the legal environment's unpredictability, an anomaly had been formed in connection with the requirement of legal certainty. Those persons with reduced capacity to work whose cases had already been reviewed before the amendment to the relevant legal regulation effective as of July 2012, and who had already received a final decision on the amount of their benefit and rightfully trusted that it would not be reduced for a while, had to face a situation when, due to the amendment and contrary to any prior information, they would receive only a fraction of that amount.

AJB-1431/2013 In this case, as well, emphasis was placed on an earlier conclusion of the Commissioner, according to which any delay in processing applications for disability allowance has the potential to cause an infringement of the rights to human dignity and social security. The Commissioner requested the Minister of Human Capacities to take the necessary measures in

³³ <http://www.ajbh.hu/documents/14315/129172/Annual+Report+2012/de07c143-0041-463a-afba-491a6b8d1680?version=1.0> see pp. 82–83 and 115–119

³⁴ Related case: Report AJB-1086/2013

³⁵ <http://www.ajbh.hu/documents/14315/129172/Annual+Report+2013/42bc9441-1c90-4963-ad01-8f2819d2c3bf?version=1.0> pp. 40–42

order to ensure the proper (personal and material) conditions enabling rehabilitation administration bodies to keep the procedural deadlines. The competent ministries accepted the recommendation and informed the Commissioner that they were going to ensure the personal conditions of the operation of rehabilitation administration bodies through involving additional resources.

AJB-6514/2013 The Commissioner established that the principle of equal treatment was violated by the amendment of a regulation modifying the list of illnesses entitling to a higher family allowance, since it had significantly narrowed the scope of those entitled to the allowance without reasonable justification.

AJB-1739/2013 The transformation of the institutional framework assessing the condition of persons with a reduced working capacity and establishing entitlement had not been properly prepared, the newly established administrative bodies and their staff were not prepared to handle the number of cases taken over or newly received, and the infrastructural background necessary for processing those cases was not at hand, either. According to the Commissioner's report, the situation was further aggravated by the lack of medical experts in this sector. The significant delays in procedures had made the situation of tens of thousands of persons, many of them living with disabilities, even worse.³⁶

AJB-760/2016 The legal situation that has been formed as a result of the transformation of the disability care system causes an impropriety related to the right to human dignity of persons in need who, in the absence of a certified insurance period, cannot enter or reenter the system. To assess whether the unpaid leave received for the period of childcare allowance qualifies as an employment relationship from the aspect of social security, i.e., whether it should be taken into account when establishing the eligibility of persons with a reduced working capacity, has become ambiguous in the judicial practice. It has become necessary to resolve the contradiction between the interpretation of the law by the legislator and the National Office for Rehabilitation and Social Affairs and the legal interpretation of the Curia.

The Ombudsman's activities as OPCAT NPM

Article 6 of the CRPD – Women with disabilities

AJB-372/2015 Based on the recommendations set forward in the report on the visit to the Therapeutic House³⁷, the Minister of Human Capacities has made a promise to complement the relevant legal regulation with a provision that would settle any possible disagreement between a person placed under guardianship and her guardian on the subjects of intrauterine contraceptive devices, sterilization and abortion. The Minister of Human Capacities will consider the preparation of a regulation that would create the conditions for persons with disabilities, deprived

³⁶ Related cases: Reports AJB 4082/2016 and AJB 3882/2016

³⁷http://www.ajbh.hu/documents/14315/2445792/Debrecceni+Ter%C3%A1pi%C3%A1s+H%C3%A1z+jelent%C3%A9s+%C3%B6sszefoglal%C3%B3-GS_eng_GS_clear.pdf/b0fc7282-832f-4ea6-a521-3da11768cc79

of their liberty, living in a residential institution to keep and, with proper assistance, to take care of their babies themselves. The competent ministries have also promised to initiate a legislative amendment concerning persons placed under guardianship which would regulate, taking into account the rights specified in the CRPD, the application of intrauterine contraceptive devices and sterilization.

Article 7 of the CRPD – Children with disabilities

AJB-373/2015 In 2015 the NPM visited the Reménysugár Children's Home of Debrecen.³⁸ The NPM chose units where the residents were children in a specific situation, or children with disabilities or special needs. The NPM voiced his concern about the fact that, in the practice of placing children with disabilities, placing them in institutions instead of providing family care would be the general rule rather than an exception; he recommended the termination of this practice and the amendment of the legal regulation providing grounds therefor.

AJB-1603/2016 The NPM conducted a follow-up inspection in the Cseppkő Children's Home³⁹, where non-disabled children live together with children with disabilities. According to the report, it gave cause for concern that, although the Children's Home took care of children with disabilities as well, there were no special needs teachers among the staff members. It also gave cause for concern that a significant rate of children under school-leaving age—occasionally or regularly—failed to participate in compulsory schooling. As a result, the NPM made recommendations to the head of the operator, the director of the institution and the Minister of Human Capacities requesting them to take measures in the interest of the harmonization of the prevailing legal regulations: the regulations regarding capacity should be applicable to all units of the children's home operating on the same premises. In addition, the NPM requested the modification of the qualification requirements, so that the qualification of staff members employed in children's, foster and after-care homes could be in conformity with the age of children and young adults to be taken care of.

AJB-3341/2016 In the course of his inspection in the Home for Children with Disabilities of the Károlyi István Children's Center⁴⁰ in Fót, the NPM pointed out that, although the Child Protection Act had introduced the concept of special foster parents in the interest of upbringing children with disabilities in a near-family environment, the foster parent network was in need of a significant development. The Government's resolution on the strategy on the replacement of the capacities of institutions providing care for persons with disabilities and the related tasks, since it is not aimed at the child protection system, does not contain any provisions regarding children's homes. In the NPM's view, it would be justified to work out a similar

³⁸http://www.ajbh.hu/documents/14315/2445792/Remenysugar_Gyermekotthon_jelentes_osszefoglalo_EN_VE_GLEGES.pdf/0bdc091e-1d3f-45b5-b720-093c4908a8aa

³⁹ http://www.ajbh.hu/documents/14315/2510212/Summary+of+Case+Report+AJB-1603_2016+OPCAT+visit+to+the+Cseppk%C5%91%20Children%27s+Home+in+F%C3%B3t+%28March+1-2,+April+26,+2016%29.pdf/b6205f3f-f459-4611-8412-45d467c70e6b

⁴⁰ http://www.ajbh.hu/documents/14315/2510212/Summary+of+Case+Report+AJB-3341_2016+on+the+OPCAT+visit+to+the+Special+Foster+Home+for+Children+with+Disabilities+%28August+13+2015%29.pdf/3c3d3d14-5ac0-46ce-8cba-c08f42d9f3ca

strategy, albeit with a shorter timeframe, in order to make it possible for children placed in children's homes to grow up in a family environment.⁴¹ During the visit, the NPM found that the operator had been exercising neither supervision over, nor assessment of the institution. It gives cause for concern, as both supervision and assessment may play a significant role in preventing torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. In connection with the material conditions of the children's placement, the NPM uncovered some deficiencies as regards barrier-free access. The NPM also noticed that it was not possible to submit a complaint anonymously (complaint box), and the operator did not take proper care of the education and training of professionals.

Article 9 of the CRPD – Accessibility

AJB-1424/2015 In the course of his inspection in the Central Prison Hospital⁴², the NPM found several patients whose mobility was limited for a shorter or longer period; however, there was not enough air in the tires of the wheelchairs. The patients could move around using those wheelchairs with flat tires with great difficulty even inside the building. In connection with the operation of the Central Prison Hospital, the NPM requested the Government to cover the costs of expanding and modernizing the institution; the Minister of Justice accepted the recommendation.

Article 14 of the CRPD – Liberty and security of person

In his reports⁴³ the NPM stressed that no perceived or real disability, including psycho-social disability, may provide lawful grounds for putting or treating someone against his/her will in a psychiatric institution. It violates the prohibition of ill-treatment, thus may cause a fundamental-rights-related impropriety if a person with partially limited capacity to act is put in a residential social care institution against his/her will, merely on the basis of his/her guardian's statement.

Article 15 of the CRPD – Freedom from torture or cruel, inhuman or degrading treatment or punishment

AJB-372/2015 **AJB-1686/2015** In 2015, performing his tasks as NPM, the Commissioner published two reports on the topic of the placement of persons with disabilities, deprived of their liberty, in residential homes: Report AJB-372/2015 on the Therapeutic House

⁴¹ In this context see reports AJB-1380/2014 and AJB-1384/2014 of the Commissioner for Fundamental Rights, in which the Commissioner recommended the review and modification of the offsetting strategy in a way that would take into account the requirements and needs of children with disabilities and provide guarantees for the enforcement of the best interest of the children.

⁴² http://www.ajbh.hu/documents/14315/2445792/1424-T_k%C3%B3rh%C3%A1z_%C3%B6sszegz%C3%A9s+EN.pdf/77dcadfc-c469-4bff-8f46-f0e3a68c9e04

⁴³ Reports AJB-372/2015 and AJB-1686/2015

of Debrecen and Report AJB-1686/2015 on the Platán Home for the Elderly⁴⁴ of Kecskemét. The inspection uncovered serious deficiencies of the material conditions. In spite of the statutory provisions, barrier-free access and movement on the premises of these institution were not ensured everywhere. The practice of the Therapeutic House to have patients with disabilities, deprived of their liberty, irrespective of their state of health, bathed naked by female staff members who may visually check their private parts, causes an anomaly related to degrading treatment; therefore, this practice is unacceptable. In both his reports on the Therapeutic House and the Platán Home for the Elderly, the NPM also called attention to the deficiencies of the protocol as regards restrictive measures taken against persons with disabilities, deprived of their liberty; in the case of the Therapeutic House he also recommended to stop using cage beds. In connection with the Platán Home for the Elderly, the Commissioner for Fundamental Rights pointed out that, in the case of persons with disabilities, deprived of their liberty, the use of tranquilizing injections could be prevented or significantly reduced through organizing various leisure and community activities. In addition to the deficiency of material conditions, the reports also pointed out problems related to the personal conditions.

AJB-410/2015 In the case of the Closed Psychiatric Ward of the Merényi Gusztáv Hospital⁴⁵, the NPM also emphasized the deficiencies of material conditions (restrooms with a joint anteroom; mixed-sex bathrooms; unlockable doors; missing tub and shower curtains). The report called attention to the fact that the sense of modesty of persons deprived of their liberty is independent of their age and gender. Participation of nurses of the opposite sex in bathing persons deprived of their liberty may not be justified but by the physical state of the patient. The NPM also pointed out that the regulations on ordering and carrying out restrictive measures within the closed ward were also inadequate. In order to prevent ill-treatment of persons deprived of their liberty, treated in the closed ward, the NPM initiated the modification of the regulations on restrictive measures and the explanation of the OPCAT. He suggested that getting acquainted with the regulations on restrictive measures should be made mandatory for the entire personnel of the closed ward.

The NPM welcomed the fact that, as a result of his report published on the Hospital, in September 2015 the competent ministry had indicated that 40 million Forints would be allocated for infrastructural investments from the force majeure fund. In his response, in connection with the restructuring of the closed ward, the NPM drew the attention of those concerned to the importance of giving priority to providing adequate per capita living space and ensuring the statutory number of the nursing staff. The Minister promised that, in the future, under-age psychiatric patients would be treated separately from the adults. The head of the Hospital accepted the majority of recommendations; however, the Commissioner deemed it unacceptable that, instead of a fixed deadline, a flexible one had been set for the implementation of the recommendation on increasing the number of the staff. The Therapeutic House also accepted the recommendations and worked out detailed measures, specifying the deadlines and the staff responsible. Based on the recommendations, the operator carried out extraordinary inspections in all 69 psychiatric institutions, and informed the NPM on their conclusions.

⁴⁴ <http://www.ajbh.hu/documents/14315/2445792/Plat%C3%A1nENG.pdf/4e7ba743-3df7-4769-be91-496e1942063b>

⁴⁵ http://www.ajbh.hu/documents/14315/2445792/410-2015_%C3%B6sszegz%C3%A9s+%28EN%29.pdf/cbedd172-6291-41f9-b832-cab72cac9e12

Article 19 of the CRPD – Living independently and being included in the community

In connection with both the Therapeutic House and the Platán Home for the Elderly, the NPM's report pointed out that residential institutions also have to respect the right of persons with disabilities to choose their residence.

Article 24 of the CRPD – Education

AJB 3341/2016 In the course of his inspection in the Home for Children with Disabilities⁴⁶ of the Károlyi István Children's Center, the NPM learned that, although KICC tries to have the children admitted to the primary school of Fót, only a few of the inhabitants attend the local school regularly. The non-admission of children to local schools and the legal environment unsupportive of the inclusive education of children with disabilities cause an impropriety related to the right of the children to protection and care, the principle of equal opportunity and the State's obligation to protect persons living with disabilities through special measures. The NPM requested the competent ministry to prepare the legal grounds for ensuring the participation of children with disabilities in inclusive education, including—inter alia—a strategy specifying the deadlines, the persons responsible and the measurable targets.

⁴⁶ http://www.ajbh.hu/documents/14315/2510212/Summary+of+Case+Report+AJB-3341_2016+on+the+OPCAT+visit+to+the+Special+Foster+Home+for+Children+with+Disabilities+%28August+13+2015%29.pdf/3c3d3d14-5ac0-46ce-8cba-c08f42d9f3ea